

РЕЧОВІ ДОКАЗИ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ЗІ СПІРНИХ АВТОРСЬКО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Штефан О. О.,

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті аналізується поняття категорії «речові докази» у цивільному судочинстві, досліджуються їх характерні ознаки, класифікація. Теоретико-правові підходи доктрини цивільного процесуального права проаналізовані через призму судової практики з розгляду спорів, що виникають зі спірних авторсько-правових відносин.

Ключові слова: цивільне судочинство, засоби доказування, речові докази, ознаки речових доказів, справи, що виникають зі спірних авторсько-правових відносин.

Речові докази, так само як й інші засоби доказування, використовувались ще в Античному Світі. Безпосередній вплив на формування поняття «речові докази» спричинив кримінальний процес, в якому речовими доказами визнавалися знаряддя злочинів. Водночас розвиток інституту речового права у Стародавньому Римі також вплинув на визначення сутності речових доказів, до яких відносили спірні речі [17, с. 109–113]. Слід зазначити, що й сучасна теорія і практика цивільного процесу, зазвичай, до речових доказів відносить спірні об'єкти [8, с. 268].

Національне цивільне процесуальне законодавство речові докази визначає як предмети матеріального світу, що містять інформацію про обставини, які мають значення для справи (ч. 1 ст. 65 ЦПК України).

У спеціальній цивільній процесуальній літературі висловлювалася думка (В. А. Мусін, Н. А. Чечіна, Д. М. Чечот), що нормативне визначення речових доказів є не просто невдалим, а «аморфним», що спонукало доктрину цивільного процесуального права і судову практику зайнятися тлумаченням даного терміна [9, с. 239].

Проте привертає увагу те, що значна кількість як російських, так і українських науковців підтримують подібне нормативне визначення цього поняття (В. Г. Тіхія, А. А. Власов [4, с. 159], Т. Лежух [18, с. 102] та інші).

Наприклад, керуючись нормативним визначенням речових доказів, С. В. Васильєв ототожнює речові докази з окремою групою предметних доказів [3, с. 152]. Такий підхід у спеціальній літературі зазнав критики. Так, М. О. Гетманцев зазначає, що за такого розуміння речових доказів відбуваються ототожнення досліджуваного об'єкта (речові докази) з його предметом (матеріальними речами зовнішнього світу), що є неприйнятним з позицій, насамперед, загальної теорії права, представниками якої вже давно фундаментально розмежовано об'єкт і предмет дослідження [7, с. 82].

На необхідність проведення розмежування між об'єктом і предметом при визначенні речових доказів вказували й російські дослідники. На думку В. А. Мусіна, Н. А. Чечіної, Д. М. Чечота та ін., будь-які обставини дійсності (дії або події) можуть залишати про себе інформацію не лише у свідомості людей, а й на матеріальних об'єктах (їх стані, властивостях, розміщенні). Доказом може бути як наявність, так і відсутність змін у властивостях, зовнішньому вигляді і розміщенні предметів. Речові докази мають значення для суду з точки зору їх форми, зовнішнього вигляду, якості і властивостей матеріального об'єкта, а не з точки зору їх змісту [9, с. 239].

Натомість М. К. Треушніков речові докази розглядав також як предмети, безпосередньо зазначаючи, що загальноприйнятим у теорії цивільного процесуального права є розуміння речових доказів як різноманітних предметів, які своїми властивостями, зовнішнім виглядом, змінами, місцем знаходження, приналежністю або іншими ознаками здатні підтвердити або спростувати обставини, які мають значення для справи [26, с. 237]. Точка зору російського дослідника отримала свого розвитку у роботах українських процесуалістів, які так само розглядали речові докази як предмети. Таким прикладом може бути визначення, запропоноване О. Ф. Дорошенко, який під речовими доказами розуміє предмети, які за своїм зовнішнім виглядом, властивостями, самим своїм існуванням або місцем знаходження слугують для суду джерелом відомостей про обставини справи [12, с. 62].

Слід звернути увагу на визначення речових доказів, запропоноване наприкінці 80-х років минулого століття В. Г. Тіхінєйом та розвинене А. О. Власовим, в якому речові докази також ототожнюються із предметами та водночас пов'язуються з вимогами процесуального законодавства. Таким чином, вчені під речовими доказами в цивільному процесі розуміють предмети матеріального світу, які з додержанням встановленого законом процесуального порядку надаються особами, які беруть участь у справі, або зібрані судом за власною ініціативою (*характерно для цивільного судочинства радянської доби – курсив наш* – О. Ш.) для дослідження в судовому засіданні, які завдяки своїм ознакам, властивостям або місцезнаходженню містять інформацію про факти, які мають значення для справи [5, с. 10].

Проте, виходячи із семантичного розуміння термінів «предмет» і «об'єкт», видається більш правильним підхід тих науковців, які визначають речові докази не як предмети матеріального світу, а саме як об'єкти. Як зазначив М. О. Гетманцев, для відтворення змісту та призначення речових доказів у цивільному судочинстві найбільш підходить термін «об'єкт», який походить від лат. «Objectum» і означає предмет, що містить відбиток того, чого торкався (буквально, вкинутий у щось, вбитий) [7, с. 83–84]. На зв'язок об'єкта із річчю вказував В. І. Даль, даючи тлумачення слова «об'єкт» (об'єкт – предмет (протилежність суб'єкта) або річ) [11, с. 216].

Значно ширше розуміння об'єкта дається у філософії. Так, з правової точки зору, на думку філософів, поняття «об'єкт» використовується у кількох значеннях: 1) як матеріальні та інші соціальні блага, з приводу яких суб'єкти права вступають у правовідносини; 2) як семантико-синтаксична категорія, що означає того (те), на кого (що) спрямована дія чи звернено який-небудь стан; 3) як елемент дійсності, взятий поза зв'язком з часом і суб'єктом; 4) як предмет об'єктивної реальності, що втілює інформацію [1, с. 569].

Таким чином, можна визнати абсолютно обґрунтованою і такою, що заслуговує на підтримку, пропозицію тих науковців, які пропонують внести зміни до ч. 1 ст. 65 ЦПК України, замінивши термін «предмет» на «об'єкт».

Викликає також певні зауваження й визначення, запропоноване Т. М. Кілічавою, яка речові докази називає матеріальними доказами [14, с. 75]. Для сучасного наукового пізнання недостатньо просто здійснити синонімічну заміну поняття «речові докази» на «матеріальні докази» без аргументованого обґрунтування доцільності такого підходу з паралельним виділенням науково визначених підстав для подібного схоластичного розмежування [7, с. 82]. Слід брати до уваги, що і письмові, і речові докази мають одну й ту саму матеріальну основу, тобто носій інформації. У якості такого носія виступають предмети матеріального світу, тобто речі, у зв'язку із чим, на думку М. К. Треушнікова, науковці обґрунтовано виокремлюють їх у самостійний клас предметних доказів [26, с. 246].

При цьому, розкриваючи сутність речових доказів, як слушно зазначає український сучасний дослідник А. С. Зеленька, норми, які формують інститут речових доказів у цивільному процесі, зосереджені не тільки у ЦПК України, а й в актах матеріального законодавства [13, с. 40]. На таку дуалістичність правової природи речових доказів вказувала дещо раніше й російська дослідниця І. В. Решетнікова, зазначаючи, що істотною особливістю законодавчого регулювання доказування є поєднання процесуальних і матеріальних джерел [23, с. 17].

Неможна оминати увагою визначення речових доказів, запропоноване А. С. Козловим, що за своїм змістом відрізняється від усіх наведених раніше. Так, на думку вченого, речові докази є засобами судового пізнання, які несуть у собі специфіку обставин, що мають значення для справи та існують у формі звичайної інформації, а не предмета або речі [16, с. 69]. Г. Л. Осокіна також розуміла речові докази як «мовчазних свідків», що зберегли на собі відбитки певних подій (дій) [20, с. 591].

Таким чином, дослідники, даючи тлумачення і виокремлюючи ознаки речових доказів, прагнули, перш за все, враховуючи судову практику, якомога ширше підійти до пізнання сутності речових доказів.

Поєднати у доктринальному тлумаченні речових доказів положення матеріального і процесуального законодавства та судової практики спробували українські дослідники С. Я. Фурса та Т. В. Цюра, які визначили докази як речі, доказове значення яких у цивільному процесі не залежить від певних технічних та інших наукових знань і які можуть бути досліджені судом для отримання інформації, що матиме значення для вирішення справи [28, с. 42]. Наведене визначення узгоджується із судовою практикою, а саме, з п. 20 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» від 12.06.2009 р., належним повідомленням відповідача, місце проживання якого (перебування чи роботи) невідоме, про виклик його до суду буде вважатися повідомлення, здійснене відповідно до ч. 9 ст. 74 ЦПК України через оголошення в пресі за умови, що в матеріалах справи є речові докази про звернення позивача до адресного бюро та/або органів внутрішніх справ [21].

Проте найбільш повним доктринальним визначенням речових доказів, яке враховує як положення матеріального і процесуального законодавства, так і підходи судової практики, видається визначення, запропоноване М. О. Гетманцевим. Так, речовими доказами є об'єкти, на яких відображені (містяться) сліди взаємодії з іншими об'єктами матеріального світу або на яких інформація зафіксована за допомогою спеціальних технічних засобів (відео-, звукозапис), які досліджуються судом з метою встановлення наявності або відсутності обставин, що мають значення для справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду і вирішення цивільної справи [7, с. 84].

Досліджуючи питання речових доказів в цивільному процесі, не можна обійти увагою те, що науковці не обмежуються їх визначенням та, аналізуючи норми законодавства і судову практику,

намагаються виокремити специфічні ознаки цього різновиду засобів доказування. Водночас єдиного, загальновизнаного підходу до виокремлення ознак речових доказів в теорії цивільного процесу не існує.

Серед перших, хто системно підійшов до виокремлення ознак речових доказів, був А. І. Уємов, який у середині минулого століття всі ознаки речових доказів запропонував поділяти на дві групи: 1) ознаки однієї групи утворюють межу певного речового доказу, оскільки зі зникненням або перетворенням таких ознак ця річ перетворюється на іншу, тому такі ознаки слід називати якостями речового доказу, 2) другу групу ознак складають прості ознаки, які не є істотними, будучи зовнішніми ознаками [27, с. 39].

Безумовно, на дослідження сутності речових доказів не могли не звернути увагу дослідники терії кримінально-процесуального права. Серед безлічі підходів до виокремлення ознак речових доказів можна виділити концепцію Н. А. Селіванова. На думку дослідника, до ознак речових доказів слід відносити: 1) речовий характер матеріального об'єкта; 2) наявність прямого чи побічного зв'язку з обставинами, що розслідуються; 3) здатність предмета сприяти встановленню наявності чи відсутності певних обставин справи; 4) долучення до справи в якості речового доказу предмета відповідним процесуальним актом [24, с. 11].

Як зазначається в спеціальній цивільній процесуальній літературі, із середини ХХ ст. в процесуальній доктрині було запропоновано безліч підходів до виокремлення ознак речових доказів.

Для того, щоб наочно продемонструвати різноманітність підходів до визначення ознак речових доказів зупинимось на деяких з них.

Так, В. Г. Тихіня, А. А. Власов та інші пропонували виокремлювати ознаки речових доказів через групування об'єктів, які мають значення для справи. За таким критерієм речові докази поділялись на три групи: 1) матеріальні об'єкти (об'єкти, з приводу яких виник спір). Ознаками цієї групи речових доказів є ціна майна, його якісні характеристики, обсяг, місцезнаходження; 2) недоброякісна продукція, зіпсовані речі, такі, що частково або повністю втратили свої товарні властивості тощо. Об'єкти, віднесені до цієї групи речових доказів, можуть підтверджувати як свою споживчу цінність, так й інтенсивність неправомірних дій відповідача або третьої особи на його стороні; 3) підроблені або фальшиві документи, а також помилкові акти офіційних органів. Всім виокремленим речовим доказам властива ознака незамінності [5, с. 10–12].

К. С. Юдельсон висловлював сумніви щодо виокремлення такої ознаки як незмінність, оскільки, на його думку, недоброякісна продукція, будучи речовим доказом, не містить ознаки незамінності. При цьому дослідник розглядав речові докази лише у двох аспектах: як речі, що можуть бути доказами, і як об'єкти безпосереднього пізнання [30, с. 221].

Наведений підхід до виявлення ознак речових доказів отримав свого розвитку у дослідженнях М. А. Вікута, І. М. Зайцева та інших процесуалістів. Так, на думку вчених, сутність речових доказів полягає у тому, що вони: 1) слугують об'єктами безпосереднього судового пізнання; 2) мають значення доказового факту; 3) виступають об'єктом експертного дослідження [4, с. 160].

У свою чергу, В. М. Тертишнік та С. В. Слинко підтримують такий доктринальний підхід до визначення ознак речових доказів: 1) як джерело відомостей про факти тут виступає матеріальний об'єкт, яким можуть бути найрізноманітніші предмети неорганічного й органічного походження: будівлі, ушкоджені меблі, зіпсований костюм, підроблений документ, транспортний засіб, продукти харчування тощо; 2) у речових доказах фактичною інформацією служать ознаки матеріального об'єкта, які сприймаються судом та іншими учасниками процесу візуальним шляхом; 3) речові докази повинні бути отримані судом з дотриманням установленого законом порядку, тобто процесуальним шляхом. Водночас дослідники вказують, що перелік ознак речових доказів не є чітко визначеним, адже, наприклад, така ознака як здатність бути засобом встановлення обставин справи охоплює взагалі всі види джерел доказів [25, с. 64].

А. О. Власов пропонує в речових, як і в будь-яких інших різновидах судових доказів, виділяти такі ознаки, як: 1) наявність будь-яких фактичних даних, чи, використовуючи сучасну термінологію, наявність інформації; 2) наявність зв'язку між такого роду фактичними даними та обставинами, що мають значення для справи; 3) отримання фактичних даних у визначеному процесуальному порядку; 4) отримання фактичних даних шляхом дослідження різних об'єктивованих станів предметів матеріального світу (їх обсягу, кольору, запаху тощо) [6, с. 11–12].

Виявляючи специфічні ознаки речових доказів, А. Н. Гуєв пішов шляхом дослідження категорій речей, що призвело до їх ототожнення із ознаками даного виду засобу доказування, в результаті чого дослідник виокремив дві головні їх характеристики: 1) речовими доказами є предмети реального світу (зокрема, речі домашнього вжитку, побутова техніка (холодильники, пилососи тощо), аудіо- та відеотехніка, телевізори тощо, персональні комп'ютери, диски, дискети, інші носії комп'ютерних програм, одяг, предмети особистої гігієни та ін.; транспортні засоби; інші рухомі та нерухомі речі); 2)

предмети визнаються речовими доказами, якщо вони можуть слугувати засобом встановлення яких-небудь обставин, що мають значення для цивільної справи, яка розглядається судом (наприклад, пошкоджений автомобіль – обставини ДТП) [10, с. 118].

По-іншому підійшов до визначення ознак речових доказів В. В. Молчанов. На думку дослідника, необхідно проводити класифікацію таким чином, щоб виявити характерні риси речових доказів як засобів доказування, тому до ознак зазначеного виду засобів доказування слід відносити: 1) джерелами доказів виступають предмети (матеріальні об'єкти) – доказами є відомості про факти, що мають значення для справи; 2) відомості про факти, що містяться у зовнішньому вигляді, якостях, місцезнаходженні та інших ознаках предметів; 3) доказ має бути отриманий з дотриманням установленого законом порядку [19, с. 280–281].

Кардинально інший підхід до виявлення ознак речових доказів був запропонований українським дослідником М. О. Гетманцевим, який вбачає, що сутність речових доказів розкривається через: 1) сталість. Речові докази – це, насамперед, завжди матеріальні предмети зовнішнього світу, в тому числі магнітні, електронні та інші носії аудіовізуальної інформації, що характеризуються стійкою формою та за своїм змістом спроможні дозволяти вилучення з них даних про обставини, що мають значення для своєчасного та неупередженого вирішення цивільного спору по суті; 2) інформативність. Речові докази завдяки дослідженню їх зовні об'єктивованих станів (кольору, запаху, об'єму, ваги, збереженості, відбитків на предметі, цілісності, давності тощо) підтверджують наявність або відсутність прямого чи побічного причинно-наслідкового зв'язку з обставинами, що мають значення для справи; 3) формалізм. Об'єкти матеріального світу набувають процесуально-правового статусу речових доказів лише у тому випадку, коли їх подання, витребування, вилучення, огляд і дослідження відбулися у строгій відповідності до вимог чинного цивільного процесуального законодавства України, в тому числі з обов'язковим оформленням відповідної процесуальної дії належним судовим актом [7, с. 83].

Виходячи із наведених доктринальних підходів до виокремлення ознак речових доказів, неможливо виявити критерій, який би надав можливість відокремити їх від інших засобів доказування, безпосередньо від письмових доказів. Вбачається, що дана проблема викликана такими чинниками:

По-перше, нормативне визначення речових і письмових доказів має свої суттєві недоліки, які породжені тим, що об'єкт фіксації інформації може збігатися як у письмових, так і речових доказах. Так, ч. 1 ст. 65 ЦПК України визначає речові докази як «предмети матеріального світу, що містять інформацію про обставини, які мають значення для справи». У свою чергу, ч. 1 ст. 64 ЦПК України письмові докази визначає як «будь-які документи, що містять відомості про обставини, які мають значення для справи». Документи, безумовно, є предметом матеріального світу. Таким чином, ґрунтуючись на нормі закону, можна зробити оманливий висновок, що речові докази включають у себе й письмові докази.

По-друге, документи як письмові засоби доказування мають дуалістичний характер: залежно від конкретних обставин справи та того, яку саме обставину, необхідну для вирішення справи, вони підтверджують, письмові документи можуть належати як до письмових доказів, так і до речових. Наприклад, Свідоцтво про спадкування майнових авторських прав, безумовно, належить до письмових доказів, проте, якщо у нього вносились незаконні зміни заінтересованою особою, воно «перетворюється» у речовий доказ, що підтверджує факт правопорушення.

По-третє, не сприяє чіткому розмежуванню письмових і речових доказів доктринальний підхід до класифікації засобів доказування за джерелом їх походження. На цю обставину також вказував наприкінці 80-х років минулого століття й А. О. Власов, який зазначав, що більшість російських процесуалістів (С. В. Курильов, О. В. Іванов, М. К. Треушніков тощо) відносять письмові докази до речових в широкому їх розумінні [5, с. 14]. Слід зазначити, що подібна точка зору поділяється й сучасними українськими дослідниками. Наприклад, Б. П. Ратушна визначає речові докази як докази, які належать до об'єктів неживої природи, які відтворюють події, явища, дії, наявність чи відсутність яких встановлюється в процесі доказування при розгляді справи у суді (письмові та речові докази) [22, с. 167].

По-четверте, цивільне процесуальне законодавство встановлює загальну процедуру щодо подання, збирання та, в необхідних випадках, витребування як речових, так і письмових доказів (ст. 131, 132, 137 ЦПК України), до того ж, речові докази, так само як й інші докази, мають бути належними (ст. 58 ЦПК України) і допустимими (ст. 59 ЦПК України).

Викладене підштовхує звернутися до теорії цивільного процесуального права інших країн, безпосередньо Німеччини.

Так, в теорії цивільного процесуального права Німеччини до речових доказів висуваються дві вимоги, при задоволенні яких об'єкт розглядається як саме цей засіб доказування: 1) ідентичність (включаючи ідентичність носія інформації) – наданий доказ підтверджує саме ту обставину, на яку посилається сторона; 2) нефальсифікованість – конкретний об'єкт був отриманий від конкретної особи [2, с. 62–63].

Неважко побачити, що й іноземна теорія цивільного процесуального права не містить чітко визначених критеріїв, завдяки яким можна розмежувати письмові і речові докази.

Відсутність як на законодавчому, так й на теоретичному рівнях чітких критеріїв, однозначно сформульованих ознак письмових та речових доказів призвело до того, що судова практика пішла шляхом неконкретизації того чи іншого засобу доказування, і лише у деяких рішеннях трапляються випадки, коли суд той чи інший доказ називає «письмовим» або «речовим». Тенденція не розмежування доказів на письмові і речові спостерігається й у теорії права інтелектуальної власності, коли дослідники вказують на ті чи інші об'єкти матеріального світу, які можуть підтвердити чи спростувати ту чи іншу обставину, яка має значення у справі. Безпосередньо по такому шляху пішов й О. В. Кленков [15].

Окреслена проблема потребує свого комплексного вирішення шляхом глобального перегляду підходів та концепцій інституту доказів і доказування у цивільному процесі України. Доречним було б окреме вивчення проблеми розмежування письмових і речових доказів у цивільному процесуальному законодавстві, практики і теорії країн ЄС. Найбільш раціональний і логічний критерій розмежування письмових і речових доказів у цивільному процесі існує у Німеччині – якщо доказ може бути сприйнятий безпосередньо судом, без застосування спеціальних знань та технічних пристроїв, тоді цей доказ належить до письмових, якщо для сприйняття інформації необхідні спеціальні знання або технічні пристрої, тоді доказ буде належати до речових [2, с. 59].

Саме цей критерій надасть можливість уникнути нелогічного розмежування доказів на речові і письмові, яке має місце в національній теорії цивільного процесу. Так, авторські договори належать до письмових доказів. Водночас, якщо спір виникає із невиконання умов договору, враховуючи, що традиційно до речових доказів відноситься об'єкт спору, то таким об'єктом буде договір, відповідно, він перетворюється у речовий доказ.

Порядок дослідження речових доказів під час судового розгляду цивільної справи відбувається відповідно до ст. 186–190 ЦПК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бачинин В. А. Энциклопедия философии социологии права. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2006. 1093 с.
2. Брановицкий К. Л. Информационные технологии в гражданском процессе Германии (сравнительно-правовой анализ): монография; предисл. В. В. Яркова. Москва: Волтерс Клувер, 2010. 208 с.
3. Васильев С. В. Гражданский процесс: учебное пособие. Харьков: Одиссей, 2006. 512 с.
4. Викут М. А., Зайцев И. М. Гражданский процесс: курс лекций. Саратов: СГАП, 1998. 336 с.
5. Власов А. А. Вещественные доказательства в гражданском процессе: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук (специальность 12.00.03: гражданское право; семейное право; гражданский процесс; международное частное право); науч. рук. А. Т. Боннер; Всесоюзный юридический заочный институт. Москва, 1988. 24 с.
6. Власов А. А. Вещественные доказательства в гражданском процессе. Москва: Изд-во им. Сабашниковых, 1999. 144 с.
7. Гетманцев М. О. Поняття та ознаки речових доказів у цивільному процесуальному праві // Науковий вісник Чернівецького університету, 2013. Вип. 682. С. 82.
8. Коршунов Н. М., Мареев Ю. Л. Гражданский процесс: учебник; 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Эксмо, 2007. 768 с.
9. Гражданский процесс: учебник / изд. 3-е, перераб. и допол. Под ред. В. А. Мусина, Н. А. Чечиной, Д. М. Чечота. Москва, Пбюл Гриженко, 2001. 544 с.
10. Гуев А. Н. Постатейный комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу РСФСР. Москва: ИНФРА, 2000. 800 с.
11. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. Москва: Русский язык, 1999. 683 с.
12. Дорошенко О. Ф. Судова експертиза у цивільних справах щодо об'єктів інтелектуальної власності: монографія. Київ: ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2008. 206 с.
13. Зеленьяк А. С. Поняття та структура інституту речових доказів у цивільному процесі // Наука і практика. № 3/2013. С. 39–42.
14. Кілічова Т. М. Цивільне процесуальне право. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 352 с.
15. Кленков О. В. Особливості захисту авторського права. Ч. 2. URL: http://3222.ua/article/osoblivost_zahistu_avtorskogo_prava_chastina_2.htm (дата звернення: 19.12.2016.).
16. Козлов А. С. Понятие и признаки судебных доказательств в советском гражданском процессе. Дис.... канд. юрид. наук: 12.00.03. Иркутск, 1978. 221 с.

17. Куценко О. Докази і доказування у праві Античного Світу // Вісник прокуратури: загальнодержавне фахове юридичне видання. 09/2011. С. 109–113.
18. Лежух Т. Загальна характеристика доказів в цивільному процесі України // Научно-практический журнал «Jurnalul juridic național: teorie și practică», 2014. № 5. С. 99–104.
19. Молчанов В. В. Основы теории доказательств в гражданском процессуальном праве: учебное пособие. Москва: Зерцало–М, 2012. 360 с.
20. Осокина Г. Л. Курс гражданского судопроизводства России. Общая часть: учебное пособие. Томск: изд-во Том. ун-та, 2002. 616 с.
21. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 р. № 2. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-09> (дата звернення: 19.12.2016.).
22. Ратушна Б. П. Докази як основні інструменти судового пізнання // Порівняльно-аналітичне право. № 2/2013. С. 165–168.
23. Решетникова И. В. Доказательственное право в российском гражданском судопроизводстве: автореф. дис.... докт. юрид. наук. Екатеринбург, 1997. 46 с.
24. Селиванов Н. А. Вещественные доказательства (криминалистическое и уголовно-процессуальное исследование). Москва: Юридическая литература, 1971. 200 с.
25. Тertyшник В. М., Слинько С. В. Теория доказательств: учебное пособие. Харьков: Арсис, 1998. 120 с.
26. Треушников М. К. Судебные доказательства. Москва: Городец, 1997. 320 с.
27. Уемов А. И. Вещи, свойства и отношения. Москва: Издательство Академии наук СССР, 1963. 186 с.
28. Фурса С. Я., Цюра Т. В. Докази і доказування у цивільному процесі: науково-практичний посібник. Київ: Видавець С. Я. Фурса, КНТ, 2005. 256 с.
29. Штефан М. Й. Цивільний процес: підручник. Київ: Ін Юре, 1997. 608 с.
30. Юдельсон К. С. Судебные доказательства и практика их использования в советском гражданском процессе. Москва: Госюриздат, 1956. 249 с.

Shtefan O. Evidence in civil matters which arise from controversial copyright relations

The article provides the analysis of such procedural concepts as «evidence» in a civil process that allows to show their specific features and make the classification. Doctrinally theoretical and law approaches to understanding of essence of physical evidence analyzed through the prism of law enforcement court practice of consideration of disputes arising their controversial author of legal relations.

Keywords: civil procedure, means of proof, evidence, characteristics of evidence, cases arising from the controversial author of legal relations.